

دوست‌داستانی‌های دریای جنوب

محمد کرام‌الدینی

در جنوب سرزمین ما ایران، یک خلیج و یک دریا قرار گرفته‌اند: خلیج فارس و دریای عمان. اگرچه این دو به هم متصل‌اند، اما ویژگی‌های آب خلیج فارس با آب دریای عمان متفاوت است. این تفاوت سبب تفاوت در نوع ماهی‌های آن‌ها هم شده است. دریای عمان گوشه‌ای از اقیانوس بزرگ هند است و بنابراین، ترکیب، دما و شوری آن مانند اقیانوس است، در حالی که آب خلیج فارس از راه تنگه نسبتاً باریک هرمز به آب اقیانوسی متصل می‌شود و بنابراین، گرم‌تر و شورتر است.

تنوع بی‌شمار

فکر می‌کنید چند نوع ماهی در آب‌های جنوبی کشورمان زندگی می‌کنند؟ خیلی زیاد. تاکنون صدها گونه ماهی در خلیج فارس و دریای عمان شناسایی شده‌اند؛ اما کسی نمی‌داند که این تعداد چه بخشی از واقعیت است.

تون یا تُن؟

بی‌گمان یکی از معروف‌ترین ماهی‌هایی که همه ما می‌شناسیم، ماهی‌های تون هستند. همه ما حداقل یک بار مزه چیز را که «تُن ماهی» می‌نامیم، چشیده یا حداقل کنسرو آن را دیده‌ایم. نام این ماهی به اندازه‌ای آشناست که برخی حتی به اشتباه برای نامیدن «کنسرو» از واژه «تُن» استفاده می‌کنند؛ مانند خواربار فروش سرکوجه ما که بالای قفسه کنسروهای لوبیا نوشته است: «تُن لوبیا».

- تلفظ صحیح این نوع ماهی‌ها «تون»، مانند «خون» است، نه تُن.
- به خلاف تصور بسیاری از ما، تون فقط نام یک نوع ماهی نیست، بلکه گروهی از ماهی‌ها هستند که آن‌ها را تون ماهیان یا ماهی‌های

تون می‌نامند. تون ماهیان یکی از مهم‌ترین ماهی‌های خوراکی آب‌های جنوب کشور هستند.

- تون ماهیان معمولاً در دریای عمان یافت می‌شوند و وارد خلیج فارس نمی‌شوند.
- تون ماهیان برای تنفس باید همیشه در آب حرکت کنند و به جلو بروند و نمی‌توانند در آب بی‌حرکت بمانند، چون خفه می‌شوند. به همین علت وقتی در تورهای ثابت گرفتار می‌شوند، برخلاف ماهی‌های دیگر، پیش از خارج کردن تورها از آب مرده‌اند.
- ماهیان تون از سریع‌ترین ماهی‌ها هستند و به همین سبب و به علت داشتن میوگلوبین (رنگ‌دانه‌ای شبیه به هموگلوبین خون) فراوان در ماهیچه‌ها، گوشت سرخ دارند.

این ماهی در خارج از آب حرکت می‌کند

ماهی ناشنوا کرکوسه

در آب‌های جنوبی کشورمان چند نوع کوسه زندگی می‌کنند. یکی از آن‌ها «کرکوسه» است که ۴ تا ۱۰ متر درازا دارد. کرکوسه درنده و مهاجم نیست، چون از پلانکتون‌ها و جانوران ریز آبی تغذیه می‌کند. این ماهی به اندازه‌ای مهربان است که انسان می‌تواند کاملاً به آن نزدیک شود؛ شاید به همین علت فکر می‌کنند که این کوسه ناشنواست. مهربانی کرکوسه گاه به زیان آن تمام می‌شود، چون برخی انسان‌ها از این نزدیکی بهره می‌برند و آن را شکار می‌کنند.

شیر در کریا ماهی شیر

نوعی شیر غذای نوزادان است. نوع دیگری شیر از گربه‌سانان است و در جنگل و بیشه‌زارها زندگی می‌کند. دو نوع دیگر شیر وجود دارند که یکی شیر آب یا گاز است و دیگری ماهی شیر. «ماهی شیر» از ماهیان تون است و در سراسر خلیج فارس و دریای عمان زندگی می‌کند.

برق بی‌حس کتکده ماهی برقی

تعجب نکنید، نام واقعی این ماهی، «ماهی برقی» است. این ماهی که بر کف دریا زندگی می‌کند، می‌تواند برای بی‌حس کردن شکار خود، جریان برقی با ولتاژ ۲۲۰ ولت تولید کند.

پرواز روی آب ماهی پروازنده

اگر در کنار ساحل جنوب ایستاده‌اید، از مشاهده ماهی‌هایی که برای فرار از دشمنان طبیعی خود روی سطح آب پرواز می‌کنند و سپس به درون آب فرو می‌روند، تعجب نکنید. در واقع باله‌های سینه‌ای این ماهی به شکل بال درآمده‌اند.

گل خورک

این ماهی غالباً در ساحل گلی خلیج فارس روی گل‌ها می‌خزد و به پیش می‌رود، اما اگر احساس کند که چیزی به آن نزدیک می‌شود، فوراً زیر گل ناپدید می‌شود. غافل از آن که شکارچیان طبیعی مدت‌ها در انتظار صید بی‌حرکت می‌مانند. شاید در نهایت شکار یکی از آن‌ها شود.

کوسه سرچکشی

یکی دیگر از کوسه‌های جالب جنوب ایران است. سر این کوسه شبیه چکش است و چشم‌ها و سوراخ‌های بینی آن روی دو سر چکش قرار دارند.

